

PVDA-studiedienst: Nieuwe loonwet kost modaal inkomen komende twee jaar 753 euro

Koen Dereymaeker
Benjamin Pestieau
Januari 2017

Samenvatting

De regering-Michel-De Wever gaat de wet wijzigen¹ waarbinnen de tweejaarlijkse loononderhandelingen plaatsvinden in het kader van het interprofessioneel akkoord (IPA). De PVDA-studiedienst berekende wat de potentiële gevolgen zijn voor een modaal inkomen. Iemand met een maandinkomen van 2.976 euro bruto (het mediaaninkomen in België) zou in 2017 en 2018 753 euro aan loonsverhoging mislopen.

De “wet tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen” of kortweg de “wet van ’96”, werd destijds in het leven geroepen om de Belgische lonen niet sneller te laten stijgen dan de lonen in buurlanden Nederland, Frankrijk en Duitsland. Het ijkpunt was 1 januari 1996. In de regeerverklaring staat te lezen dat de federale regering zich tot doel stelt het verschil tussen de Belgische lonen en de lonen in onze buurlanden voor het einde van haar legislatuur weg te werken. Drie jaar eerder zijn we zo ver: het laatste verslag van de Nationale Bank geeft aan dat “*de loonkostenhandicap verdwijnt vanaf 2016*”.

De regering vindt dat echter nog onvoldoende en verandert nu de spelregels. De nieuwe wet gaat een stuk verder. De Belgische lonen zullen voortaan minder snel stijgen dan in de referentielanden. Zo organiseert de regering in de feiten loondumping ten opzichte van de buurlanden. Opmerkelijk, omdat dit alles gebeurt juist op het moment dat een nieuwe studie² toont dat de Belgische lonen minder snel stijgen dan de prijzen. De koopkracht in België is erop achteruitgaan. In Europa zijn alleen Griekenland en Portugal nog in dat geval ...

-
- 1 Op 16 december gaf de ministerraad haar definitieve goedkeuring aan het wetsvoorstel van vicepremier en minister van Werk Kris Peeters over de hervorming van de Wet van 1996. Het wetsvoorstel dient nu nog worden voorgelegd aan het parlement.
 - 2 http://www.standaard.be/cnt/dmf20161130_02600628

1. Nieuwe wet organiseert loondumping

De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) stelt om de twee jaar een technisch verslag op met de beschikbare loonmarges. Daarin berekent de CRB hoeveel de lonen maximaal mogen stijgen, aan de hand van de verwachte loonevolutie in de referentielanden Duitsland, Frankrijk en Nederland, en de verwachte evolutie van de gezondheidsindex in België. Op die basis gaan de vakbonden en werkgevers binnen het interprofessioneel akkoord³ onderhandelen hoeveel de lonen de volgende twee jaar mogen stijgen.

De regering gaat nu de berekening van de loonmarge wijzigen. De voorziene wijzigingen:

1/ Voor het bepalen van de loonkloof ten opzichte van 1996, mag geen rekening meer gehouden worden met de verminderde sociale bijdragen door de taxshift. Door de taxshift krijgen de bedrijven in 2016 zo'n 1 miljard euro aan patronale RSZ-verminderingen⁴ cadeau. De verlaging van de sociale bijdragen uit de taxshift komt bovenop de 640 miljoen euro bijdragevermindering die al voorzien was in het competitiviteitspact van de regering-Di Rupo. Door de taxshift niet langer in rekening te brengen, wordt de loonkost artificieel verhoogd. De volgende jaren lopen de RSZ-verminderingen uit de taxshift op tot 3,2 miljard. Dus een steeds grotere deel wordt dus niet meegeteld in de berekening van de loonkloof. Gevolg is dat de lonen in België minder snel zullen stijgen dan de lonen in de ons omringende landen.

2/ Van de theoretisch beschikbare loonmarge, wordt bovenop de verwachte gezondheidsindex⁵, een zogenaamde correctieterm afgetrokken. In de correctieterm zit enerzijds de loonhandicap ten opzichte van 1996. Anderzijds corrigeert ze mogelijke foute inschattingen van de vorige loonnorm, indien ze hoger zijn dan de veiligheidsmarge (zie volgend punt).

3/ Daarnaast wordt een veiligheidsmarge in vermindering gebracht. Die bedraagt 25% van de beschikbare marge, met een minimum van 0,5 procentpunt. Deze marge moet dienen om tegenvallende prognoses op te vangen (minder loonsverhoging in de buurlanden en/of meer inflatie bij ons).

Het gevolg is een fikse verstrenging van de Belgische loonnormering. De loonnorm zal voortaan ook in een algemeen verbindende collectieve arbeidsovereenkomst (cao) van de Nationale Arbeidsraad (NAR) moeten worden vastgelegd, of bij ontstentenis in een KB. Dat betekent het einde van de indicatieve loonnormen. Om ervoor te zorgen dat de sociale gesprekspartners nergens cao's afsluiten die toch afwijken, wordt de controle op de toepassing van de wet verscherpt. Bedrijven waar werknemers een betere verloning hebben afgedwongen, krijgen zwaardere sancties. Vroeger bedroeg de maximumboete 5.000 euro, dat wordt voortaan 3 miljoen euro.⁶

Na de loonkloof sinds '96, ook de "historische handicap" wegwerken?

De "loonhandicap" was officieel verdwenen, zoals we kunnen lezen in het verslag van de Nationale Bank. Na jaren van inleveren blijkt dat we eindelijk even veel – of even weinig – verdienen als onze collega's in de buurlanden. Onze lonen stijgen zelf al jaren minder snel in twee van de drie referentielanden. Plots komt de regering met iets nieuws om de lonen nog jaren in de tang te houden: nu moet de zogenaamde "historische loonhandicap", die opgebouwd werd vóór 1996, worden weggewerkt. Iets waar nochtans geen spoor van terug te vinden is in het regeerakkoord. Hoe deze zal worden bepaald, is nog een

3 Een interprofessioneel akkoord is een 2-jarlijks akkoord dat de vertegenwoordigers van de sociale gesprekspartners (groep van 10) uit de privésector afsluiten. Het maakt oa. afspraken inzake loonevolutie, lastenverminderingen, vervangingsinkomens.

4 Oplopend tot 2 miljard in 2018 en 3,2 miljard in 2020.

5 Sinds 1994 worden de lonen en sociale uitkeringen aan deze 'gecensureerde' index aangepast. Deze index wordt berekend door tabaksproducten, alcoholhoudende dranken, benzine en diesel uit de index der consumptieprijzen te halen.

6 De maximale boete belooft 5.000 euro (vermenigvuldigd met de opdecimen betekent dat 30.000 euro) per werknemer, vermenigvuldigd met het aantal betrokken werknemers (met een maximum van 100 werknemers).

raadsel.

Maar het is wel het voorwendsel om bij de bepaling van de loonnorm geen rekening te houden gehouden met het gros van de patronale bijdrageverminderingen in 2016-2020, zoals de taxshift. Op kruissnelheid zal zo in totaal 3,20 miljard patronale RSZ-verminderingen uit de taxshift niet in rekening worden gebracht. Loonsubsidies zijn in het buitenland zo goed als onbestaande, maar in ons land worden 5,28 miljard euro aan loonsubsidies (cijfer 2014) en 320 miljoen bijkomende loonsubsidie voor ploegen- en nachtarbeid uitgedeeld. Ook die tellen niet mee in de berekening van de loonkloof. RSZ-verminderingen en de loonsubsidies samen genomen, wordt de Belgische loonkost zo artificieel met miljarden verhoogd. Daarnaast voorziet het wetsontwerp ook dat bij eventuele nieuw besliste patronale RSZ-verminderingen de helft moeten dienen om de 'historische loonkostenhandicap' weg te werken, die dus niet kunnen dienen voor loonsverhogingen.

2. Berekening loonmarge met en zonder loondumping

Hieronder maken we een simulatie van de impact van de herziene wet, voor de nieuwe loonnorm van 2017-2018.⁷ De Belgische werknemers zien de volgende twee jaar 1,2% loonstijging aan hun neus voorbij gaan. In plaats van een mogelijke loonsverhoging van 2,4% is er maximaal een marge van 1,2%.

	<i>Loonmarge zonder loondumping</i>	<i>Maximale loonmarge herziene wet 96</i>
(a) Geschatte loonstijging 2017-2018 in D, NL en Fr	4,6%	4,6%
(b) Verwachte gezondheidsindex 2017-2018	-2,9%	-2,9%
(c) RSZ-vermindering ten gevolge van taxshift	+0,7%	-
(d) Correctieterm	-	-
(e) Veiligheidsmarge	-	-0,5%
Beschikbare loonmarge bovenop index	2,4%	1,2%

(a) en (b) De gebruikte cijfers zijn van de OESO uit voorlopig rapport van de CRB.

(c) In het nieuwe wetsontwerp mag geen rekening worden gehouden met de RSZ-vermindering van de taxshift. Voor 2016 is dit 1 miljard of 0,7% van de totale loonkost. Er ontstaat een loonvoordeel door de nieuwe wet of anders gezegd: de Belgische lonen liggen 0,7% lager dan de gemiddelde lonen in de buurlanden. Door dit niet in rekening te brengen doet België aan loondumping.

(d) De loonkloof zou volledig zijn weggewerkt. Voor de loonmarge van 2017-2018 is correctieterm dus gelijk aan 0.

(e) Er moet een veiligheidsmarge worden voorzien van een kwart van de resterende loonmarge, maar minstens 0,5 procentpunt.

3. Modaal inkomen verliest 753 euro de volgende twee jaar

We bekijken hoeveel een loontrekkende effectief minder zal krijgen op zijn loonbriefje, wanneer er niet aan loondumping zou worden gedaan. We nemen als voorbeeld het mediaan inkomen⁸. Dat ligt op 2.976 euro

⁷ Het is wachten op het rapport van de CRB. Dit zijn cijfers van de OESO uit het voorlopige rapport van de CRB.

⁸ De helft van de werknemers verdient meer dan het mediaaninkomen en de andere helft minder.

bruto per maand in 2014⁹. Door de nieuwe wet zal iemand met een brutoloon van 2.976 euro naast 753 euro loonsverhoging grijpen.

	Brutoloon 2016	Reële loonstijging 2017	Reële loonstijging 2018	Reële loonstijging 2017-2018
Zonder loondumping	2.976 €/m	497 €/j	1.007 €/j	1.504 €
Herziene wet '96	2.976 €/m	249 €/j	502 €/j	751 €
Verlies aan loonsverhoging de volgende twee jaar voor een werknemer met een brutoloon 2.976 euro per maand				753 €

Simulaties met andere maandlonen:

- Voor een brutomaandloon van 2.800 euro, is het verlies aan loonsverhogingen ten gevolge van de nieuwe wet 709 euro voor 2017-2018.
- Voor een brutomaandloon van 3.500 euro, is het verlies aan loonsverhogingen ten gevolge van de nieuwe wet 888 euro voor 2017-2018.

Informatie over de details van de berekeningen vindt u in de bijlagen.

4. Besluit

1. De herziening van de loonwet zal de werkende mensen pijn doen. Net zoals met de indexsprong blijven de verloren loonsverhogingen de rest van je actieve loopbaan doorwerken. In totaal zal je zo duizenden euro's mislopen op een hele loopbaan. Die nieuwe wet komt bovenop andere regeringsmaatregelen, zoals de indexsprong van 2015 en de loonblokkering van de laatste vier jaar.¹⁰

De koopkracht wordt een tweede keer getroffen doordat het leven in België fors duurder is geworden door allerhande taksen en accijnzen. In de buurlanden bleef de inflatie vrij stabiel. De Turteltaks en de btw-verhoging op elektriciteit deden de energieprijzen de pan uit swingen. Dan was er ook nog de accijnsverhoging op tabak en alcohol, de verhoging van het inschrijvingsgeld voor hogescholen en universiteiten, de duurderere trein-, tram- en bustickets ... en recent de waterfactuur die met 30% zou stijgen. Deze combinatie van loonmatiging en hoge inflatie zorgt dat de koopkracht (de reële lonen) daalt. Een recente studie toont een vermindering van de reële lonen met 0,5% voor België in 2015. Voor dit jaar gaan de onderzoekers zelfs uit van een daling met 0,9 procent, de sterkste daling van de hele Europese Unie. België vormt hiermee een uitzondering. Van 2010 tot 2016 in er een reële loondaling van -0,2 %. Landen als Duitsland (+ 9,6 procent), Frankrijk (+ 5,4 procent) en Nederland (+ 1,9 procent) kenden wél een positieve evolutie.¹¹

2. De nieuwe loonwet is onrechtvaardig. De regering viseert steeds dezelfde groep. De grote aandeelhouders, multinationals en topmanagers wrijven zich in de handen. Voor de winsten van de grote bedrijven of de inkomens van de grote aandeelhouders en de CEO's is er helemaal geen sprake van een matiging of plafond. De nettowinst van de Bel20-bedrijven is het afgelopen jaar met bijna een kwart gestegen. De topmanagers

⁹ http://statbel.fgov.be/nl/binaries/PERSBERICHT_SES_2014_tcm325-279618.pdf

¹⁰ In 2013, 2014, 2015 was er een loonblokkering opgelegd door de regering, in 2016 was er een zeer kleine marge voor loonsverhoging van 0,8%.

¹¹ http://www.standaard.be/cnt/dmf20161130_02600628

van de grote beursgenoteerde bedrijven zagen hun salaris gemiddeld met 17 procent stijgen.¹² In de periode 1996-2014 stegen de nettodividenden, het deel van de winst dat een bedrijf uitbetaalt aan zijn aandeelhouders, maar liefst met 153,76%!¹³

Nochtans voorziet de loonwet in artikel 14 dat er maatregelen (kunnen) genomen worden om tot “*een gelijkwaardige matiging (...) voor de inkomens van de dividenden*” te komen. Waarom is dit artikel nooit in werking gesteld? Het wordt hoog tijd om dit artikel 14 van de wet van 96 te activeren voor de dividenden.

3. Een beleid van loonmatiging is slecht voor de economie. De gevolgen van de verminderde koopkracht ten gevolge van het regeringsbeleid laten zich al voelen. Uit recente cijfers van de FOD Economie blijkt dat in de eerste zes maanden van dit jaar de kleinhandelaars 2,4 procent minder verkochten. “*Als mensen meer moeten uitgeven aan heffingen, spenderen ze minder aan de rest. Er was ook de indexesprong en de lonen stijgen niet*”, zegt Bart Van Craeynest, hoofdeconoom van Econopolis.¹⁴ Wanneer gezinnen weer meer kunnen uitgeven, geeft dit zuurstof aan de economie. Zo stijgen ook de belastinginkomsten wat de overheidsfinanciën gezonder maakt.

4. De PVDA eist vrije loononderhandelingen, noodzakelijk voor economisch en sociaal beleid. Dit wordt met deze wet gefnuikt. Zeker omdat er ook een strenger toezicht komt op de naleving ervan, met onder andere een nieuwe administratieve geldboetes tot 3 miljoen euro voor werkgevers die de loonnorm overschrijden. Op het moment dat Duitsland zijn lageloonbeleid een beetje loslaat en er in verscheidene Duitse sectoren opnieuw aanzienlijke loonstijgingen zijn, beslist onze regering haar beleid van loonblokkering nog aan te scherpen. Duitsland kende voor 2016 een gemiddelde loonstijging van bijna 5%. Ook in Nederland (+3,5 %) en Frankrijk (+4%) stegen de lonen.¹⁵

Dit recept van loonmatiging heeft enkel bewezen dat het Europa dieper de crisis in duwt. Waarom een beleid volgen dat in de jaren 1990 in Duitsland miljoenen werkenden in de armoede heeft gestort? Waarom de loononderhandelingen in een keurslijf stoppen als de arbeidskosten in Frankrijk en Nederland de laatste vijftien jaar sterker gestegen zijn dan in België?

12 Het Belang van Limburg, 4 april 2016

13 Sociaal economische barometer 2016 (ABVV), cijfers op basis van de Nationale Bank

14 De Standaard, 17 augustus 2016

15 De Standaard, 16 december 2016

BIJLAGEN

A. Berekeningen: verlies aan loonsverhogingen ten gevolge van de herziene wet '96

Met deze simulatieberekeningen trachten we een zo correct mogelijke benadering te geven van de gevolgen van het wetsvoorstel. Niet alle gegevens zijn al officieel voorhanden, daarvoor is het wachten op het rapport van de CRB.

Er zijn verschillende manieren om de lonen aan te passen aan de gezondheidsindex, afhankelijk van de sector. Het toekennen van de loonnorm is afhankelijk van het sociaal overleg (het kan ineens worden toegepast of verspreid over 2 jaar). We proberen de berekeningen zo overzichtelijk mogelijk te houden. Ter verduidelijking:

- We gebruiken als basis voor de berekeningen brutomaandlonen. Voor de omzetting naar brutojaarloon vermenigvuldigen we met 13,92 om het dubbel vakantiegeld en de 13de maand mee te tellen¹⁶.
- De helft van de loonnorm wordt in 2017 toegekend, de andere helft in 2018.
- Voor de gezondheidsindex gebruiken we cijfers, zoals weergegeven door het planbureau¹⁷. Er wordt 1,4% verrekend in het loon van 2017 en 1,5% voor de berekening van het loon 2018.

Voorbeeld 1: Brutoloon van 2.976 euro per maand (mediaan brutoloon in 2014).¹⁸

	Brutoloon 2016	Reële loonstijging 2017	Reële loonstijging 2018*	Reële loonstijging 2017-2018
Zonder loondumping	2.976 €/m	35,71 €/m 497 €/j	36,65 €/m of 510 €/j (510 + 497) = 1.007 €/j	1.504 €
Herziene wet 96	2.976 €/m	17,86 €/m 249 €/j	18,21 €/m of 253 €/j (253 + 249) = 502 €/j	751 €
Verlies aan loonsverhoging de volgende 2j				753 €

* Voor het berekenen van de loonstijging 2018:

- We nemen het brutomaandloon 2017 (maandloon 2016 + loonstijging 2017 + gezondheidsindex 2017). Hierop passen we de 2de helft van de loonstijging toe.

→ Brutomaandloon 2017 bij ongewijzigde wet: 3.053,87 €/m (2.976 + 35,71 + 42,16)

→ Brutomaandloon 2017 bij herziene wet: 3.035,77 €/m (2.976 + 17,86 + 41,91)

- Deze nieuwe loonstijging tellen we bij de loonstijging van 2017, om de totale loonstijging van 2018 te kennen (cumulatief).

Voorbeeld 2: Brutoloon van 2.800 euro per maand.

	Brutoloon 2016	Reële loonstijging 2017	Reële loonstijging 2018*	Reële loonstijging 2017-2018
Zonder loondumping	2.800 €/m	33,60 €/m 468 €/j	34,48 €/m of 480 €/j (480 + 468) = 948 €/j	1.416 €

¹⁶ We gebruiken de formule voor bedienden (met 13de maand). De arbeiders hebben nog een iets gunstigere berekening van hun vakantiegeld, bij hun zou het verlies dus nog iets groter zijn.

¹⁷ Planbureau: economische vooruitzichten 2016-2021, juli 2016

¹⁸ http://statbel.fgov.be/nl/binaries/PERSBERICHT_SES_2014_tcm325-279618.pdf

Herziene wet 96	2.800 €/m	16,80 €/m 234 €/j	17,14 €/m of 239 €/j (239 + 234) = 473 €/j	707 €
Verlies aan loonsverhoging de volgende twee jaar				709 €

* Voor het berekenen van de loonstijging 2018:

- We nemen het brutomaandloon 2017 (maandloon 2016 + loonstijging 2017 + gezondheidsindex 2017). Hierop passen we de 2de helft van de loonstijging toe.

→ Brutomaandloon 2017 bij ongewijzigde wet: 2.873,27 €/m (2.800 + 33,60 + 39,67)

→ Brutomaandloon 2017 bij herziene wet: 2.856,24 €/m (2.800 + 16,80 + 39,44)

- Deze nieuwe loonstijging tellen we bij de loonstijging van 2017, om de totale loonstijging van 2018 te kennen (cumulatief).

Voorbeeld 3: Brutoloon van 3.500 euro per maand.

	Brutoloon 2016	Reële loonstijging 2017	Reële loonstijging 2018*	Reële loonstijging 2017-2018
Zonder loondumping	3.500 €/m	42,00 €/m 585 €/j	43,10 €/m of 600 €/j (585 + 600) = 1185 €/j	1.770 €
Herziene wet 96	3.500 €/m	21,00 €/m 292 €/j	21,42 €/m of 298 €/j (298 + 292) = 590 €/j	882 €
Verlies aan loonsverhoging de volgende 2j				888 €

* Voor het berekenen van de loonstijging 2018:

- We nemen het brutomaandloon 2017 (maandloon 2016 + loonstijging 2017 + gezondheidsindex 2017). Hierop passen we de 2de helft van de loonstijging toe.

→ Brutomaandloon 2017 bij ongewijzigde wet: 3.591,59 €/m (3.500 + 42,00 + 49,59)

→ Brutomaandloon 2017 bij herziene wet: 3.570,29 €/m (3.500 + 21,00 + 49,29)

- Deze nieuwe loonstijging tellen we bij de loonstijging van 2017, om de totale loonstijging van 2018 te kennen (cumulatief).

B. Loonnormen sinds de wet '96 van kracht is

De loonnormen sinds de loonnormwet. Na de economische crisis van 2008 is een beleid van loonmatigingen gevoerd, waardoor er geen significante loonsverhogingen meer waren. De index en baremieke verhogingen waren wel steeds gewaarborgd, uitgezonderd in 2015.

Periode	Loonnorm
1997-1998	6,1%
1999-2000	5,9%
2001-2002	6,4-7%
2003-2004	5,4%
2005-2006	4,5%
2007-2008	5%
2009-2010	250 euro netto
2011-2012	0,3%
2013-2014	0%
2015-2016 ¹⁹	0,5% en 0,3% + indexsprong (2%)
2017-2018	1,2% (ipv 2,4% bij ongewijzigde wet)

¹⁹ Waarvan 0,0% kan worden toegekend in 2015; 0,5% van de brutoloonmassa met alle lasten inbegrepen; 0,3% van de loonmassa in netto zonder bijkomende kosten in 2016. Door de indexsprong hebben alle werknemers en alle mensen die leven van een uitkering 2% loon ingeleverd.